

Jak chce Akademická rada AV ČR posilovat roli instituce? Část II.

17.12.2025 - Zuzana Dupalová | Akademie věd České republiky

Po jarním zasedání Akademického sněmu AV ČR, které určilo složení nové Akademické rady, si její členové a členky rozdělili agendu. S několikaměsíčním odstupem přibližují své záměry. Jaké mají priority a jak chtějí ovlivnit další směřování Akademie věd ČR?

Akademická rada AV ČR vstoupila do funkčního období s jasně vymezenými prioritami. Chce podporovat mladé vědce a vědkyně, zajistit stabilní financování výzkumu, rozvíjet doktorská studia i více otevírat instituci partnerům ze státní i soukromé sféry. Do popředí vystupují také témata udržitelnosti, mezinárodní spolupráce či modernizace vědecké infrastruktury. Jaké hlavní priority si třináctka členů a členek Akademické rady AV ČR stanovila a co chce během svého mandátu prosadit?

Všech členů a členek jsme se zeptali na následující otázky:

1 - Jaké máte ve vaší agendě priority? Co byste chtěli během funkčního období změnit?

2 - Jak vaše zkušenosti a expertizy mohou pomoci Akademii věd v rozvoji?

3 - Jak by měla Akademie věd posilovat své postavení v systému vědní politiky ve vztahu k jejím aktérům?

Ve druhé části ankety odpovídají: **Ján Matějka, Martin Pivokonský, Jiří Plešek, Ondřej Santolík, Patrik Španěl, Mária Zedníková.**

Ján Matějka, člen Akademické rady AV ČR a člen předsednictva Akademické rady AV ČR, zodpovídá za:

1 - Prioritou je vnější legislativa, kde bych rád zásadně upravil právní rámec týkající se Akademie věd. Nejenže už neodpovídá faktickému stavu jejího fungování, v mnoha ohledech nereflexuje ani požadavky navazujících právních předpisů včetně klíčového zákona o veřejných výzkumných institucích. Mým cílem je proto zpřehlednit tuto úpravu a současně zachovat určitou flexibilitu a soulad s platnou legislativou. S agendou vnější legislativy úzce souvisí také další oblast mé působnosti, kterou je transformace Střediska společných činností. Mojí ambicí je zajistit, aby byl stávající zákonný status výzkumné organizace nahrazen přílehavějším infrastrukturním modelem. Cílem je vytvořit efektivní servisní pracoviště s jasně definovaným mandátem, které pružně reaguje jak na sdílené potřeby pracovišť, tak na potřeby Akademie věd jako zřizovatele a jehož činnost bude mít jasně měřitelné výstupy. Poslední oblastí agendy je rozvoj bezpečnosti a aplikace umělé inteligence, kde bych rád posílil strategickou koordinaci a implementaci této zásadní technologie, abychom drželi krok s nejnovějšími trendy. Předpokládá to zejména důslednou analýzu současných potřeb Akademie věd a vytvoření jasného rámce pro bezpečné a etické využívání AI.

2 - Jako právník specializující se na právo informačních technologií a ochranu dat jsem mimo jiné i hlavním autorem komentáře k zákonu o veřejných výzkumných institucích. Mohu proto Akademii věd významně pomoci orientovat se jak ve složitém právním prostředí, tak i v aktuální technologické či spíše datové éře. Mé zkušenosti zahrnují vedení výzkumných projektů zaměřených na právní aspekty

AI, ochranu dat, stejně jako mnoho publikačních výstupů z oblasti právní regulace systému VaVaI. Během téměř desetiletého působení ve funkci ředitele Ústavu státu a práva jsem navíc získal zkušenosti s řízením a správou výzkumné organizace včetně prací na legislativních úkolech či tvorbě expertních stanovisek pro státní orgány či soukromou sféru. Tyto praktické zkušenosti jsou důležité při realizaci všech tří oblastí mé agendy. Specifická je agenda týkající se koordinace provozu AI, kde jsem byl v roce 2019 jmenován členem Výboru pro umělou inteligenci při Ministerstvu průmyslu a obchodu, tedy orgánu, který jako jediný v Česku koordinuje cíle národní strategie AI. Zapojení v tomto výboru mi umožňuje přenášet aktuální poznatky, trendy a postupy přímo do prostředí Akademie věd i naopak.

3 - Měla by aktivněji vstupovat do tvorby vědní politiky a legislativy, zejména tam, kde ovlivňuje nejen její fungování, ale i celý systém VaVaI. Nestačí komentovat návrhy zvenčí, je třeba být u jejich vzniku. Zkušenost s prosazováním aktuální novely zákona o Akademii věd ukazuje, že když se nebojíme aktivně vystoupit a hájit své zájmy, dokážeme legislativu reálně ovlivnit. Pokud chce být Akademie věd respektovaným aktérem, musí se chovat jako politický hráč: sebevědomě, razantně, strategicky a s vědomím vlastní odborné autority.

Martin Pivokonský, člen Akademické rady AV ČR, zodpovídá za:

1 - V oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje je nezbytné připravit strategii, kterou se Akademie věd bude v následujících letech řídit. Nesmí jít jen o proklamativní prohlášení, ale o zcela konkrétní a splnitelné cíle. Akademie věd by do budoucna měla být nositelem a šířitelem myšlenek udržitelného rozvoje ve společnosti. K tomu je nezbytný špičkový multidisciplinární základní i aplikovaný výzkum, který hledá řešení globálních i lokálních environmentálních výzev. Krom jiného posílí odborný potenciál Akademie věd při společenské diskuzi o udržitelnosti a zajistí tvorbu politik v oblasti životního prostředí na základě vědeckých faktů. V oblasti provozu, rozvoje a bezpečnosti počítačových sítí Akademie věd a jejich pracovišť jsem dost centralista. Myslím si, že základní služby včetně zajištění jejich bezpečnosti by měly být poskytované centrálně z jednoho místa. K tomu je ale nezbytné dostatečné financování a personální zajištění.

2 - Profesně se zabývám hydrochemií, úpravou vody a chemií životního prostředí. Mám letité zkušenosti s aplikací výsledků v praxi především ve sféře technologií úpravy a čištění vody. Zároveň jsem osm let vedl Ústav pro hydrodynamiku, a mám tak zkušenosti s managementem vědy a vědní politikou. Rád bych tyto znalosti využil právě v oblasti životního prostředí, kde si kladu za cíl přípravu a realizaci výše zmíněné strategie, která by měla Akademii věd výrazně posunout k udržitelnému rozvoji. Rád bych také přispěl k tomu, aby společnost vnímala Akademii věd jako nositelku progresivních a zároveň realistických environmentálních myšlenek.

3 - Rozhodně musí hrát aktivní roli. Je nezbytné, aby sama vědní politiku tvořila nebo se na její tvorbě významným způsobem s ostatními partnery podílela. Protože mám v Akademické radě kromě výše uvedených oblastí na starosti také koordinaci spolupráce s oborově příslušnými poskytovateli, konkrétně s Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem obrany, bude mojí snahou přesvědčit jejich představitele o nezbytnosti spolupráce s Akademií věd a pokusit se navrhnout příslušné oblasti výzkumu, do kterých by se naše pracoviště mohla aktivně zapojit.

Jiří Plešek, člen Akademické rady AV ČR, zodpovídá za:

1 - Na starosti mám Strategii AV21, komunikaci s Technologickou agenturou ČR, v níž jsem již dvě

období členem předsednictva, a spolupráci s Technologickým centrem Praha. Tyto oblasti považuji za důležité pro propojení vědy s okolním světem. Mou ambicí je tyto vztahy dále posilovat a posunout na vyšší úroveň – naplno využít své zkušenosti, aby spolupráce mezi vědou a světem mimo Akademii přinášela viditelné výsledky. Chci se ještě více zasadit o to, aby výzkum nebyl dobrý jen na papíře, ale měl skutečný dopad. A tato agenda k tomu dává výborný prostor.

2 - Své vize a konkrétní návrhy na fungování Akademie věd jsem podrobně představil ve volebním programu při kandidatuře na předsedu AV ČR v roce 2024. Stále platí, že jsem připraven nabídnout své zkušenosti a energii tam, kde mohou být skutečně užitečné. V akademickém prostředí se pohybuji řadu let, zároveň mám rozsáhlé kontakty i mimo něj – v byznysu, ve státní správě i v mezinárodním kontextu. Tyto vazby chci dál aktivně využívat ve prospěch Akademie věd, aby byla ještě silnějším hráčem nejen v oblasti výzkumu, ale i ve společenském a hospodářském dění.

3 - Mou zásadou je snaha vcítit se do myšlení jiných, chovat se diplomaticky a pochopit potřeby partnerů či dokonce oponentů. To platí o pěstování vztahů se státní správou, s vysokými školami i s podnikatelskou sférou. Akademie věd by si měla udržet směr postavený na důsledné a poctivě prováděné vědecké práci a současně na pokorném přístupu k těm, kteří její výsledky využívají nebo o nich rozhodují. Přezíravost, pýcha a arogance jsou nejrychlejší cestou k izolaci. Úspěch začíná tam, kde jsme ochotni naslouchat a zároveň jasně formulovat vlastní vizi. Je to vlastně docela jednoduché.

Ondřej Santolík, člen Akademické rady AV ČR, zodpovídá za:

1 - Rád bych napomohl účinnějšímu zapojení našich ústavů do spolupráce s evropskými partnery a s ním spojeným financováním v Evropském výzkumném prostoru: především ti, kdo vědu aktivně pěstují, by měli mít možnost ve svém oboru ovlivnit financované programy a témata výzkumu. Zároveň se budu snažit o zachování kontinuity všech úspěšných schémat mezinárodní spolupráce, do kterých se naše pracoviště tradičně zapojují.

2 - Po dvě předchozí funkční období mne Vědecká rada AV ČR zvolila místopředsdou pro oblast věd o neživé přírodě. S tím byla spojena služba v různých komisích a radách, hlavně těch pro podporu excelence, napříč vědními oblastmi. Poznal jsem tak šíři výzkumu v Akademii věd. Uvykl jsem také diskuzím se zástupci různých ústavů, což bylo například spojeno s přijetím odlišnosti publikačních zvyklostí. Mám též zkušenosti z účasti v evropských výzkumných programech. S podporou Odboru mezinárodní spolupráce Kanceláře Akademie věd a společně s kolegyněmi a kolegy v Radě pro zahraniční spolupráci a v dalších radách a kolegiích se nyní budu snažit pomáhat našim výzkumným týmům z různých oborů.

3 - Konkrétním příkladem z oblasti mé odpovědnosti za mezinárodní a evropskou spolupráci by mohla být snaha o větší zapojení našich zástupců do poradních a řídicích struktur programů Evropského výzkumného prostoru. Doufám, že se na našich pracovištích najde dostatek ochotných odborníků, kteří budou mít zájem na zlepšení toho, jak tyto programy fungují. K tomu bych chtěl svou službou v Akademické radě pomoci.

Patrik Španěl, člen Akademické rady AV ČR, zodpovídá za:

1 - Rád bych přispěl k tomu, aby Akademie věd byla prostředím, kde mohou vědci a vědkyně systematicky rozvíjet originální myšlenky s dlouhodobým dopadem na základě hlubokých znalostí. Důležité je vytvářet podmínky, které podporují tvůrčí svobodu a zároveň motivují k poctivému,

odpovědnému a soustředěnému přístupu ke vědě. Významnou roli v tom sehrává srozumitelné a kvalitní hodnocení týmů a pracovišť, které dokáže rozlišit skutečný přínos k poznání a jeho společenský význam od mechanického porovnávání snadno měřitelných ukazatelů. Chci také posílit důraz na otevřenost vědy, nejen ve smyslu správy dat a sdílení výsledků – Open Science –, ale i v přístupu k veřejnosti, studentům a mezinárodní spolupráci. Celkově mi jde o to, aby prostředí AV ČR dlouhodobě rozvíjelo kulturu zodpovědné, poctivé, otevřené a originální vědy.

2 - Dlouhodobě pracuji na pomezí fyziky, chemie, biologie a medicíny. Mnoho let jsme v našem týmu rozvíjeli směry, které zpočátku nebyly běžné a teprve mnohem později se ukázaly jako užitečné pro další rozvoj vědy i praktické využití. Například analytická metoda SIFT-MS, kterou jsme před více než dvaceti lety vytvořili na základě výzkumu reakcí iontů v mezihvězdných oblacích, se dnes na celém světě uplatňuje v průmyslu, zdravotnictví a monitorování životního prostředí. Tyto zkušenosti mi umožňují lépe chápat, jak důležité je mít trpělivost s novými myšlenkami a zároveň podporovat zvyšování vědecké úrovně a profesionality. Rád bych přispěl i svými zkušenostmi s vedením vědeckého týmu, managementem Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského Ú a s prací v hodnoticích komisích, doma i v zahraničí.

3 - Akademie by měla dlouhodobě usilovat o to, aby byla vnímána jako instituce, která přináší vědecké poznání i praktické výsledky. Základní výzkum a hlubší porozumění světu jsou stejně důležité jako nové technologie, metody nebo léčebné postupy. Oba přístupy je třeba rozvíjet v rovnováze. Zároveň je důležité veřejnosti i politické reprezentaci trpělivě a srozumitelně prokazovat, že přínos vědy se často projeví až s odstupem let, někdy i desetiletí. Mnoho dnešních technologií, které považujeme za samozřejmé, vzniklo díky základnímu výzkumu, který zpočátku neměl zřejmý praktický cíl. Právě schopnost rozvíjet nové směry je klíčová pro budoucí přínos inovací i celkovou odolnost společnosti. Akademie věd by proto měla nejen sledovat světové trendy, ale aktivně hledat nové cesty, ukazovat směr a formovat témata, která mohou být důležitá pro společnost v horizontu deseti, dvaceti i více let. Ve vztahu k ostatním aktérům, ministerstvům, grantovým agenturám i univerzitám, je důležité vystupovat srozumitelně, věcně a konzistentně. Právě stabilní a odborně podložený hlas Akademie věd může pomoci vytvářet prostředí, které české vědě umožní dlouhodobě prospívat.

Mária Zedníková, členka Akademické rady AV ČR, zodpovídá za:

1 - Agenda posilování institucionální odolnosti a koordinace zavádění nového zákona o kybernetické bezpečnosti v prostředí Akademie věd vyžaduje rychlý a efektivní způsob komunikace mezi všemi zainteresovanými stranami, tedy Národním úřadem pro kybernetickou bezpečnost, Akademickou radou a ústavu Akademie věd. Ráda bych nastavila oboustranný kanál sdílení informací mezi Akademickou radou, jednotlivými řediteli a pověřenými pracovníky. Dále bych chtěla ve spolupráci s pracovníky Střediska společných činností poskytnout centrální podporu v obou těchto agendách – organizační, technickou i vzdělávací –, čímž by ústavy mohly ušetřit nemalé prostředky.

2 - Při řešení komplexních inženýrských problémů využíváme víceškálový přístup: celý systém analyzujeme a rozebereme na menší podsystémy, ve kterých identifikujeme klíčové děje a snažíme se popsat propojení mezi jednotlivými podsystémy a celkem. Dle mého názoru lze podobný přístup aplikovat také při řešení problémů v prostředí Akademie věd. Tvoříme komplexní celek, jednotlivé ústavy jsou menší podsystémy a znalost a nastavení vzájemného propojení je klíčové pro efektivní fungování celého systému.

3 - Posilování postavení by mělo vést přes intenzivní dialog s jednotlivými aktéry a diskuzi s ministerstvy i s vysokými školami. Je potřeba systematicky pracovat na zviditelňování výsledků

výzkumu jak směrem k veřejnosti, tak k politikům i průmyslu. Tímto bychom ukázali, že patříme mezi klíčové instituce pro řešení otázek základního výzkumu ve veřejném zájmu, které se týkají například zdraví, energie, vzdělávání, digitalizace i otázek transferu technologií, jemuž se mnohé ústavy Akademie věd intenzivně věnují.

Text: Zuzana Dupalová a Luděk Svoboda, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Foto: Pavlína Jáchymová, Jana Plavec, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Text a fotografie jsou uvolněny pod svobodnou licencí Creative Commons.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Jak-chce-Akademicka-rada-AV-CR-posilovat-rol-i-institute-Cast-II-00001>.